

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально–науковий інститут економіки та управління

Факультет менеджменту

Кафедра готельно-ресторанної справи та організації бізнесу

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ

Методичні рекомендації

щодо виконання практичних занять та самостійного
вивчення дисципліни для здобувачів вищої освіти ступеня «Магістр»
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» денної форми
навчання

Миколаїв
2020

УДК 351:004.738.5

E50

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 21.05.2020 року протокол № 10.

Укладач:

С.І. Павлюк – канд. екон. наук, старший викладач кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

А.В. Ключник - д-р екон. наук, професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки, Миколаївський національний аграрний університет.

М.В. Корнієнко – заступник сільського голови Радсадівської сільської ради з питань виконавчих органів ради.

ПЕРЕДМОВА

Функціонування сервісно-орієнтованої моделі держави, яка включає поняття сервісної діяльності органів публічної влади та послуг, що надаються державою є відповіддю на виклики сучасним процесам глобалізації, розвитку громадянського та інформаційного суспільства. Адже традиційні способи взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадянами та бізнесом – є недостатньо ефективними та результативними. Електронне урядування як нова форма організації публічного управління та адміністрування, за рахунок широкого застосування новітніх інформаційно-комунікаційні технології забезпечує якісно новий рівень відкритої взаємодії держави та суспільства, а саме надання повного комплексу публічних послуг для всіх категорій громадян та суб'єктів господарювання.

Мета навчальної дисципліни «Електронне врядування»: формування у здобувачів вищої освіти магістратури публічного управління та адміністрування комплексу професійної компетентності щодо системи електронного урядування з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій, задля покращення рівня і якості надання державних послуг громадянам і подальшого інноваційного розвитку публічної служби.

Завдання дисципліни спрямовані на забезпечення здобувачів вищої освіти знаннями щодо: опанування категорійно-понятійного апарату української та міжнародної нормативно-правової бази, що регулює впровадження електронного урядування; засвоєння сутності електронного врядування, його засад та концепції електронного уряду; аналізу практики реалізації інформатизації суспільства; оволодіння технологіями впровадження електронного врядування, в тому числі на основі інструментарію проектного менеджменту та управління процесами діяльності; набуття навичок та умінь самостійно аналізувати приклади та досвід застосування технологій електронного врядування, в тому числі віртуальну міську раду та портали надання послуг, електронні управлінські послуги, процеси формування думки та волевиявлень; надбання практичних навичок з надання адміністративних послуг в системі електронного урядування.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні, методологічні та організаційні засади електронного врядування.

У результаті вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинен знати: категорійно-понятійний апарат проблематики інформаційного суспільства та електронного урядування; загальні принципи, методи та моделі електронного урядування; класифікацію, ієрархію та систему адміністративних послуг; нормативно-правові засади забезпечення розвитку інформаційного суспільства

та електронного урядування; сутність, значення та основні етапи формування електронного уряду в Україні; основні принципи, напрями і механізми трансформації системи публічного управління в Україні у відповідності з вимогами інформаційного суспільства; організаційну систему управління впровадженням електронного урядування в Україні.

Крім того, здобувачі вищої освіти повинні вміти: оцінювати та аналізувати стан впровадження електронного урядування; застосовувати набуті навички в практичній діяльності щодо інформаційної політики; оцінювати стан ведення органами державної влади та місцевого самоврядування своїх електронних інформаційних ресурсів; використовувати найкращий зарубіжний та вітчизняний досвід у цій сфері; здійснювати комплексний аналіз рівня готовності органів державної влади та місцевого самоврядування до впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; організувати обробку документації з метою здійснення інформаційного забезпечення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, установи або організації засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; застосовувати комунікаційні та інформаційні технології в процесі підготовки, прийняття та впровадження управлінських рішень.

Результатом вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути таких компетентностей: знати основні підходи та загальносвітові тенденції основ реалізації електронного урядування та інформаційного суспільства; вміти застосовувати набуті навички в практичній діяльності щодо створення програм та стратегій реалізації електронного урядування на всіх рівнях влади під час виконання своїх службових обов'язків.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ЩОДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Концептуальні засади та державна політика електронного урядування

Семінарське (практичне) заняття №1

Тема 1. Концептуальні засади електронного урядування. Основи електронної демократії

e-government, e-democracy, impact factors, development and implementation of e-governance, e-governance, e-governance principles, e-governance models

Мета заняття з теми «Концептуальні засади електронного урядування. Основи електронної демократії» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з понятійним апаратом та місцем електронного урядування в системі публічного управління та адміністрування, теоретичними передумовами, сутністю, принципами, стратегічними завданнями, пріоритетними напрямками розвитку, етапами, моделями, основними проблемами та умовами успіху впровадження електронного урядування.

Рекомендована література – [1,2,4,6, 26]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Сутнісні особливості електронного урядування.
2. Фактори впливу на розвиток та впровадження електронного урядування.
3. Теоретичні засади електронного урядування.
4. Міжнародні та національні документи у сфері електронного урядування.
5. Мета, цілі та завдання електронного урядування.
6. Принципи електронного урядування.
7. Моделі електронного урядування.
8. Етапи розвитку електронного урядування.
9. Поняття та зміст електронної демократії.
10. Цілі та основні напрями розвитку електронної демократії.
11. Форми та інструменти електронної демократії.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

- a) понятійний апарат електронного урядування; сутнісні особливості

електронного урядування; теоретичні засади електронного урядування; мету, цілі, завдання та принципи електронного урядування; моделі та етапи розвитку електронного урядування; поняття та зміст електронної демократії; форми та інструменти електронної демократії;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. Через Інтернет (www.nc.gov.ua) ознайомитися з головними порталами електронного уряду:

- Естонія - www.ega.ee
- Грузія - www.e-government.ge
- Швеція – www.electronicgovernment.se
- США - www.usa.gov
- Німеччина - www.bund.de

Завдання 2. Обрати країни для вивчення досвіду та виконати такі завдання:

- ознайомитися з технологією реєстрації фізичних та юридичних осіб;
- ознайомитися з порядком отримання електронного цифрового підпису;
- провести обговорення: які нормативні та технічні підстави необхідні для запровадження подібного сервісу в Україні.

Звернути увагу на:

- оформлення порталу, його сприятливий інтерфейс;
- навчальні демо-ролики щодо реєстрації громадян на порталі;
- ознайомитися з каталогом послуг за відомствами, категоріями та життєвими ситуаціями;
- Порівняти портали е-урядів.

Оцінити зручність, доступність та інформативність порталів.

Завдання 3. Здійснити порівняльний аналіз документів, що регулюють процеси формування та здійснення е-урядування та е-демократії в зарубіжних країнах із відповідними документами України.

Завдання 4. Узагальнити інформацію з Інтернету щодо результатів виконання зазначених документів і зробити висновки стосовно доцільності врахування зарубіжного досвіду

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Еволюція моделі управління у державному секторі.

2. Етапи розвитку електронного урядування.
  3. Форми та інструменти електронної демократії.
- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Розвиток електронного урядування в Україні як фактор соціокультурної динаміки.
2. Ризики впровадження електронного урядування.
3. Глобалізація та інтеграція як фактори впливу на електронне урядування.
4. Інформаційне суспільство та суспільство знань.

Питання для перевірки:

1. Що таке «електронне правління»? Поясніть його зв'язок із поняттями «електронне урядування», «електронний уряд» та «електронна держава». Обґрунтуйте Вашу позицію. Поясніть зв'язок між інформаційним суспільством та суспільством знань.
2. Які основні переваги та недоліки традиційної бюрократичної моделі публічного управління та моделі «належного управління» («good governance»)?
3. Наведіть конкретні приклади взаємодії для моделей електронного урядування G2G, G2B та G2C.
4. Які основні характеристики англо-американської, континентально-європейської та азійської моделей електронного урядування?
5. На якому етапі розвитку знаходиться зараз система електронного урядування України? Обґрунтуйте відповідь з позиції різних підходів до визначення етапів розвитку електронного урядування.
6. Як е-демократія сприяє прозорості дій влади та який інструментарій це забезпечує?
7. Які переваги застосування е-демократії?
8. У чому полягають виклики впровадження електронної демократії?
9. Чи може діяти е-демократія в недемократичних суспільствах?
10. Як е-демократія сприяє прозорості дій влади та який інструментарій це забезпечує?
11. Назвіть інструменти електронної демократії.

Семінарське (практичне) заняття №2

Тема 2. Електронне урядування. Основи та стратегії реалізації
information and communication technologies, globalization, development of the world information society, e-government, national programs, concept of

informatization, development of information society

Мета заняття з теми «Електронне урядування. Основи та стратегії реалізації» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами та стратегіями розвитку електронного урядування та отримання необхідних знань і вмінь щодо нормативно-правового та організаційного забезпечення розвитку електронного урядування та інформаційного суспільства в Україні.

Найбільш ефективним засобом взаємодії держави і суспільства у мережі Інтернет сьогодні є електронне урядування, використання якого забезпечує продуктивну взаємодію всіх гілок влади як між собою, так і з суспільством та значно спрощує процедури отримання послуг.

Останнім часом у провідних країнах світу реалізуються національні програми адаптації публічного управління до умов інформаційного суспільства, що передбачають впровадження електронного урядування, як нової форми взаємодії влади і суспільства. У контексті євроінтеграційних прагнень України особливого значення набувають запровадження європейських норм і стандартів реалізації державної інформаційної політики, використання зарубіжного досвіду впровадження електронного урядування.

Зазначені процеси об'єднує те, що вони орієнтовані на розбудову нової організації суспільно-політичної діяльності, зокрема, системи публічного управління, за допомогою широкого застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Рекомендована література – [2, 6, 8,9, 21, 26]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Загальносвітові тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій як фактор впливу на електронне урядування: глобалізація, розвиток світового інформаційного суспільства.
2. Сектори міжсуб'єктної взаємодії в системі електронного урядування.
3. Очікування та наслідки впровадження електронного урядування.
4. Національні програми реформ як складові розбудови сучасної національної системи електронного урядування.
4. Концепція інформатизації: нормативно-правове забезпечення.
5. Концепція розвитку інформаційного суспільства.
6. Сучасні державні проекти з розвитку електронного урядування та їх законодавче забезпечення.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

- а) поняття «інформаційно-комунікаційні технології», «електронний уряд»

та «електронне урядування»; загальносвітові тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій ;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. Через Інтернет (www.nc.gov.ua) ознайомитися з головними порталами Завдання 1. Класифікувати чинну нормативно-правову базу впровадження електронного урядування за їх правовим статусом та видом документа. Визначити найбільш вагомі для розвитку електронного урядування нормативно-правові акти:

Завдання 2. Побудувати ієрархічну схему основних нормативно-правових актів з впровадження електронного урядування в Україні, пов'язавши їх з відповідними документами з питань інформатизації, розбудови інформаційного суспільства, інформаційної політики та політики інформаційної безпеки.

Завдання 3. Ознайомтеся із завданнями, функціями та повноваженнями основних суб'єктів системи організаційного забезпечення електронного урядування, визначених відповідними нормативно-правовими актами України та побудуйте схему напрямків розвитку державних проєктів електронного урядування в Україні

Завдання 4. Класифікувати основні сектори взаємодії в електронному уряді. Дати визначення та охарактеризувати особливості взаємодії в цих секторах.

Проаналізуйте на сайті обраного Вами центрального органу виконавчої влади приклади сервісів з сектору G2C (уряд-громадянам).

Оформити результати виконання завдання 2 у вигляді презентації.

Завдання 5. На інтерактивному офіційному веб-ресурсі United Nations Public Administration Country Studies (<https://publicadministration.un.org/egovkb/data-center>) проаналізувати результати комплексного індексу розвитку електронного урядування «United Nations E-Government Survey 2016. E-Government In Support Of Sustainable Development».

Проаналізувати динаміку готовності України до електронного урядування згідно різних рейтингів ООН «E-Government Survey» за 2003-2019 роки.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1 Очікування та наслідки впровадження електронного урядування.

2. Національні програми реформ як складові розбудови сучасної

національної системи електронного урядування.

3. Концепція інформатизації: нормативно-правове забезпечення.
4. Концепція розвитку інформаційного суспільства.
5. Сучасні державні проекти з розвитку електронного урядування та їх законодавче забезпечення
- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Глобальні комп'ютерні мережі: основні поняття, принципи функціонування. Пошукові системи.
2. Електронна демократія як різновид прямої форми демократії.
3. Електронні вибори, як Інтернет допомагає волевиявленню.
4. Оцінка та контроль діяльності органів влади з боку суспільства та бізнесу з допомогою технологій електронного урядування.

Питання для перевірки:

1. Як ІКТ в сучасних умовах швидкого технологічного розвитку людства стають каталізатором радикальних змін у житті суспільства?
2. У чому різниця в трактуванні понять «електронний уряд» та «електронне урядування»?
3. Які основні види (сектори) взаємодії в електронному урядуванні?
4. Які очікування щодо запровадження електронного урядування?
5. Які можливі наслідки впровадження електронного урядування?
6. Які основні нормативно-правові акти у сфері інформатизації, розвитку електронного урядування визначають концептуальні засади розвитку електронного урядування?
7. Яка головна мета закладена в Національній програмі інформатизації?
8. Які законодавчі основи політики розвитку інформаційного суспільства в Україні?
9. Що стало правовою основою розроблення та реалізації Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні?
10. Які завдання були визначені в Концепції розвитку електронного урядування в Україні?
11. На скільки етапів була розрахована реалізація Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Результати реалізації?

Семінарське (практичне) заняття №3

Тема 3. Електронна демократія. Основи та стратегії реалізації

E-democracy, e-democracy goals, e-democracy sectors, e-democracy tools, e-

democracy experience in EU countries, e-parliament, e-justice

Мета заняття з теми «Електронна демократія. Основи та стратегії реалізації» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з міжнародно-правовими стандартами, спрямованими на розбудову системи е-демократії та забезпечення одного з основних прав людини - доступу до інформації та комунікацій, подолання факторів, які призводять до «цифрової нерівності».

Актуальність вивчення проблематики електронної демократії (е-демократії) в системі підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Публічне управління та адміністрування» обумовлена, насамперед, внутрішніми потребами та зовнішніми викликами. По-перше, стрімкий розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), їх широке запровадження не тільки в економіці, а й у суспільно-політичному житті, різко змінюють як структуру, так і сутність публічних комунікацій. У політичній практиці зазначена епоха отримала назву «інформаційної», а суспільство - «інформаційного». По-друге, достатньо широко елементи е-демократії запроваджуються не тільки у розвинених країнах - ця сфера визначена пріоритетною авторитетними міжнародними організаціями. Так, проект Кодексу етики ЮНЕСКО (2011 р.) для інформаційного суспільства формулює один з етичних принципів: «Держави-члени повинні підтримувати використання Інтернету та інших ІКТ для підвищення ефективності демократії та демократичних інститутів, надаючи громадянськості можливості для корисних публічних дискусій та участі в демократичному процесі та сприяючи забезпеченню прозорості, підзвітності, сприйнятливості, ангажованості, інклюзивності, доступності, участі, взаємодоповнюваності та соціальної згуртованості».

Рекомендована література – [2, 6, 8,9, 10, 24, 26]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Е-демократія як механізм політичної взаємодії.
2. Методика електронного залучення.
3. Електронна демократія: сутність, мета, основні завдання, категорійно-понятійний апарат.
4. Цілі е-демократії.
5. Сектори та інструменти електронної демократії.
6. Досвід використання інструментів е-демократії в країнах ЄС.
7. Електронний парламент: поняття, сутність і мотиви впровадження.
8. Електронне правосуддя.
9. Інструменти електронної демократії в Україні: стан та тенденції

розвитку.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

а) поняття «е-демократія», «е-парламент» та «е-правосуддя»; інструменти електронної демократії в Україні;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. Розкрити сутність і значення впровадження електронних петицій в Україні, сформулювати практичні навички з їх підготовки та розгляду органом влади.

Обрати орган влади чи орган місцевого самоврядування для вивчення досвіду використання електронних петицій та виконати такі завдання:

- ознайомитися з технологією реєстрації електронних петицій;

- проаналізувати зміст електронних петицій

Звернути увагу на:

- оформлення порталу, його сприятливий інтерфейс;

- навчальні демо-ролики щодо реєстрації електронних петицій на порталі.

Завдання 2. Здійснити порівняльний аналіз документів, що регулюють підготовку та виконання електронних петицій різними органами влади та органами місцевого самоврядування.

Завдання 3. Узагальнити інформацію з Інтернету щодо результатів діяльності органів влади з розгляду електронних петицій і зробити висновки стосовно їх ефективності. Звернути увагу, чи електронними петиціями досягається три цілі:

1. Зручність для громадян, які бажають підтримати ту чи іншу ініціативу.

2. Мінімізація маніпулювань з кількістю підписантів, чи для підтримки петиції застосовується механізм верифікації особи.

3. Надання цьому виду звернення особливого статусу: на нього відповідає найвищий рівень суб'єкта, відповідь повинна бути оперативною і публічною.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Досвід використання інструментів е-демократії в країнах ЄС.

2. Інструменти електронної демократії в Україні: стан та тенденції розвитку.

- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Формування державної політики та її реалізація.
2. Оцінювання ефективності електронного урядування.
3. Електронне урядування та протидія корупції.
4. Електронна участь громадян у процесі прийняття державних рішень.
5. Досвід Великобританії, США, Канади та ЄС щодо побудови порталів органів влади.

Питання для перевірки:

1. Які інструменти е-демократії можна використовувати у процесі вироблення політики?
2. Які чинники впливають на залучення громадськості?
3. У чому полягають виклики впровадженню електронної демократії?
4. Які аргументи можуть заперечити твердження, що розвиток е-демократії насамперед залежить від технологічних чинників?
5. Як і чому історичні умови та традиції держави, форми правління, рівень розвитку громадянського суспільства і економіки впливають на залучення громадян до вироблення політики?
6. Які можуть бути способи оцінювання е-залучення громадян у вироблення політики на місцевому, регіональному та загальноукраїнському рівнях?
7. Які інструменти е-демократії використовуються в країнах ЄС?
8. Які є кращі іноземні практики – приклади використання інструментів е-демократії?
9. Якими є основні принципи Організації економічної співпраці та розвитку стосовно активізації участі громадян у політиці?
10. Які інструменти електронної демократії використовуються у е-парламенті?
11. У чому полягає суть е-правосуддя?

Семінарське (практичне) заняття №4

Тема 4. Публічна політика та управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування

state information policy, national informatization program, open government, public administration of e-governance development

Мета заняття з теми «Публічна політика та управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними цілями, принципами, пріоритетними завданнями, складовими, проблемами державної інформаційної політики та шляхами їх розв'язання, а також з механізмами державного управління

розвитком електронного урядування та іншими механізмами, що регулюють розвиток цієї сфери.

Актуальність цієї теми обумовлена низкою факторів, основними з яких є зростаюче значення інформації для будь-якої сфери життєдіяльності особи, суспільства та держави; входження України в світовий інформаційний простір; виникнення нових та зростання рівня традиційних загроз в інформаційній сфері, неспроможність влади самотійно їх розв'язати; важливість державного регуляторного впливу на інформаційну сферу та недосконалість чинного законодавства; необхідність підвищення рівня обґрунтованості формування та реалізації державної політики розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування.

Рекомендована література – [2, 3, 6, 8,9, 14,18,29, 26]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Сутність державної інформаційної політики.
2. Державна інформаційна політика: пріоритетні напрями та принципи.
3. Державна інформаційна політика та електронне урядування.
4. Механізми Національної програми інформатизації.
5. Модель взаємодії суб'єктів Національної програми інформатизації.
6. Механізми міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»».
7. Механізм розвитку інформаційного суспільства.
8. Стратегія розвитку інформаційного суспільства. Механізм «Зеленої книги» та «Білої книги» з електронного урядування.
9. Інші механізми публічного управління розвитком електронного урядування.
10. Публічне управління розвитком інформаційного суспільства країн ЄС.
11. Публічне управління розвитком електронного урядування деяких країн ЄС.
12. Публічне управління розвитком електронного урядування США та Великобританії.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

а) сутність державної інформаційної політики; механізми міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»»; механізм «Зеленої книги» та «Білої книги» з електронного урядування;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. Визначити мету, напрями, принципи та пріоритетні завдання, що зазначені у нормативно-правових актах державної інформаційної політики – Закон України «Про інформацію» та Закон України «Про Національну програму інформатизації». Перелічити основні недоліки та переваги.

Завдання 2. Проаналізувати та описати організаційну модель механізму Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації.

Завдання 3. На основі рекомендованих матеріалів, а саме: Зеленої та Білих книг (<http://e-zakon.org/greenbook/>) державної політики у сфері електронного урядування та щорічних доповідей Кабінету Міністрів України про стан інформатизації та розвиток інформаційного суспільства – охарактеризувати стан запровадження електронного урядування в органах влади України за напрямами:

- електронна взаємодія органів влади;
- електронні послуги;
- відкриті дані та електронна демократія (участь);
- електронна ідентифікація.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Інші механізми публічного управління розвитком електронного урядування.

2. Публічне управління розвитком інформаційного суспільства країн ЄС.

3. Публічне управління розвитком електронного урядування деяких країн ЄС.

4. Публічне управління розвитком електронного урядування США та Великобританії.

- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Історія виникнення е-урядування.

2. Проблеми інтеграції інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту.

3. Право на свободу інформації у системі конституційних прав та свобод людини і громадянина.

4. Необхідність обмеження права на свободу інформації в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку.

Питання для перевірки:

1. Дайте визначення державної інформаційної політики.
2. Які є основні напрями державної інформаційної політики?
3. Які є принципи державної інформаційної політики?
4. Які є різновиди інформаційної діяльності?
5. Що є основною метою державної політики України у сфері інформатизації?
6. Які основні механізми публічного управління розвитком електронного урядування?
7. Яка головна мета закладена в Національній програмі інформатизації?
8. Які законодавчі основи політики розвитку інформаційного суспільства України?
9. Що стало правовою основою розроблення та реалізації Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні?
10. Які напрями розвитку електронного урядування охоплюються механізмами Зеленої та Білої книги державної політики у сфері електронного урядування в Україні?
11. Що таке механізм державних цільових програм? Які переваги і недоліки цього механізму?
12. Які є недоліки системи сучасної державної політики управління розвитком електронного урядування в Україні?
13. Які документи розвитку інформаційного суспільства ЄС є ключовими для впровадження в українське національне законодавство?
14. Які моделі розвитку інформаційного суспільства можна виділити в рамках ЄС?
15. В якому документі ЄС розвиток електронного урядування визначено одним з головних пріоритетів на 2016–2020 роки?
16. У межах яких ключових напрямів у «Цифровому порядку денному для Європи» визначено заходи подальшої роботи в сфері «перезавантаження економіки ЄС і отримання максимальної віддачі від цифрових технологій для громадян і бізнесу»?
17. Чим характеризується континентально-європейська модель електронного урядування?
18. Які три головні принципи англо-американської концепції електронного урядування?

Модуль 2. Впровадження електронного урядування

Семінарське (практичне) заняття №5

Тема 5. Інструменти електронного урядування та електронної демократії

information and communication tools, transparency of information, activities of the public administration bodies, job vacancies, anti-corruption factor, anti-corruption policy, e-governance and e-democracy technologies, corruption, open source data

Мета заняття з теми «Інструменти електронного урядування та електронної демократії» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами та досвідом діяльності із запобігання корупції в органах публічної влади за допомогою інформаційно-комунікаційного інструментарію і сприяння їм в частині практичного опанування технологій та інформаційно-комунікаційних інструментів реалізації антикорупційної політики в Україні.

Постійне удосконалення чинної нормативно-правової бази у галузі антикорупційної політики та динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в Україні спонукає запроваджувати та використовувати на всіх рівнях публічного управління – від місцевого до центрального – нові технологічні інструменти, спрямовані на запобігання корупції в органах публічної влади. Це пов'язано з тим, що публічні службовці нині мають уміти використовувати згадані інструменти для успішної реалізації передбачених законодавством та урядовими документами антикорупційних заходів, забезпечення комунікації з громадськістю.

Рекомендована література – [2, 3, 6, 7, 8,9, 20, 21, 26]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Фактори виникнення корупції та моделі їх подолання за допомогою інформаційно-комунікаційного інструментарію.
2. Забезпечення прозорості інформації про діяльність органів публічного управління та їх посадових осіб як антикорупційний чинник.
3. Інформаційно-комунікаційні інструменти участі громадськості в реалізації антикорупційної політики.
4. Антикорупційні стратегії із застосування технологій електронного урядування та електронної демократії.
5. Сфери впливу технологій електронного урядування та електронної демократії в Україні на корупцію.
6. Складові інформаційної інфраструктури спеціально уповноважених

суб'єктів, публічного сектора, відкритих даних та участі суспільства у сфері запобігання корупції.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

а) основи та досвід діяльності із запобігання корупції в органах публічної влади за допомогою інформаційно-комунікаційного інструментарію та інформаційно-комунікаційні інструменти реалізації антикорупційної політики в Україні;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. Визначитися з варіантом практичного завдання. Варіант Веб-портал зарубіжних країн та України:

1. Електронні закупівлі.
2. Використання публічних коштів.
3. Електронні звернення.
4. Електронні петиції.
5. Обговорення проектів нормативно-правових актів.

Завдання 2. Надайте загальну характеристику функціонування веб-порталу в зарубіжній країні та опишіть основні інструменти протидії корупції, які застосовуються. Визначте вдалі та невдалі інструменти.

Завдання 3. Проведіть аналіз відповідно до п. 2 для українського ресурсу. Складіть порівняльну характеристику українських ресурсів.

Завдання 4. На основі проведеного аналізу надайте пропозиції щодо покращення роботи українського ресурсу.

Завдання 5. Оформити результати виконання завдань 2 та 4 у вигляді презентації.

Завдання 6. Надайте загальну характеристику веб-порталу (сайту): (ідея, мета (основна), місія, лозунг, команда, завдання (ключові), учасники, напрямки (діяльності), принципи, проекти, рішення, координація, соціальні мережі, реєстрація, фінансування, офіційні документи, форуми, навчання, контакти тощо).

Громадські організації – «Журналісти проти корупції», «Інформаційний портал СтопКор»; Громадські ініціативи – «Антикорупційний монітор» та ін.

Завдання 7. Проведіть аналіз індексів ФОКС переможців державних тендерів (закупівель) регіону (міста, організації або установи). Узагальніть індекси залежно від напрямку діяльності організацій-переможців державних

тендерів (закупівель). Проаналізуйте вплив системи моніторингу державних тендерів (закупівель) на переможців державних тендерів (закупівель) – візьміть результати моніторингу за попередній період.

Зробіть висновки для підприємств-переможців державних тендерів (закупівель) відповідно до діапазону значень індексу ФОКС.

Завдання 8. Проведіть аналіз державних підприємств-замовників тендерів (закупівель), у котрих індекс ФОКС переможців у межах 40–100%. Зробіть висновки.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Сфери впливу технологій електронного урядування та електронної демократії в Україні на корупцію.

2. Складові інформаційної інфраструктури спеціально уповноважених суб'єктів, публічного сектора, відкритих даних та участі суспільства у сфері запобігання корупції.

- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Захист персональних даних в Україні: стан та перспективи.

2. Відповідальність за порушення права на доступ до інформації в Україні.

3. Перспективи правового регулювання в інформаційній сфері України

4. Інформаційна система як система інформаційного забезпечення управлінської діяльності органів виконавчої влади.

Питання для перевірки:

1. Які інформаційно-комунікаційні інструменти дозволяють нейтралізувати політичні, економічні, соціальні, організаційні фактори виникнення корупції в органах публічної влади?

2. У межах реалізації яких антикорупційних заходів, передбачених українським законодавством, можливе застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій?

3. У який спосіб та з якою метою можуть бути використані інформаційно-комунікаційні ресурси громадських об'єднань у рамках проведення антикорупційних заходів?

4. Які сфери діяльності органів публічної влади можуть вважатися найбільш корумпованими?

5. Які є нині складнощі з поінформованістю населення про проблеми

країни, регіону, населеного пункту? Які шляхи їх вирішення та можливі форми участі громадян у вирішенні суспільно-значущих питань?

6. Які є приклади технологій електронного урядування та електронної демократії, що направлені на мінімізацію корупційних чинників?

7. Які основні блоки інформації та інструменти використовуються на веб-порталах використання публічних коштів?

8. Які основні цілі створення державної системи електронних звернень?

9. Які є приклади систем електронних петицій у світі? Порівняйте їх з досвідом України.

10. Якими є основні складові інформаційної інфраструктури е-урядування та е-демократії у сфері запобігання корупції?

11. Яка складова інформаційної інфраструктури е-урядування та е-демократії у сфері запобігання корупції, на Вашу думку, є найбільш дієвою і чому?

12. Які основні інформаційні ресурси офіційних сайтів органів публічної влади у сфері запобігання корупції?

13. Які основні інформаційні ресурси сайтів громадських організацій у сфері запобігання корупції?

14. Якими є чинники впливу відкритих даних на процеси у сфері запобігання корупції?

Тема 6. Моніторинг, оцінювання та прогнозування розвитку системи електронного урядування

e-government, e-democracy, information policy, network readiness index, global innovation index, index of information and communication technology development, national system of indicators for the level of development of the information society, e-government development index, e-participation index, monitoring

Мета заняття з теми «Моніторинг, оцінювання та прогнозування розвитку системи електронного урядування» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними методами моніторингу, оцінювання та аналізу процесів розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування, тобто відповідної національної політики. Для цього розглядаються визначені ЮНЕСКО основні напрями національної інформаційної політики, індекси та системи індикаторів, насамперед, індекси мережевої готовності, поширення інформаційних технологій, розвитку електронного урядування, необхідні для оцінки та аналізу її реалізації.

Інтеграція країни до глобального інформаційного суспільства є завданням, вирішення якого дозволяє забезпечити ефективність її

життєдіяльності, високий рівень добробуту населення, конкурентоспроможність на світовому ринку тощо. Спроможність країни розв'язати це завдання, скористатися перевагами інформаційних технологій визначають за багатьма параметрами, серед яких: наявність відповідної національної політики, інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, необхідної для розвитку інших інфраструктур суспільства; поширення технологічної грамотності, а також наявність засобів моніторингу та аналізу процесів розвитку.

Рекомендована література – [1, 2, 4, 24, 26]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Розвиток електронного урядування та електронної демократії як напрям національної інформаційної політики.
2. Індекс мережевої готовності.
3. Глобальний інноваційний індекс.
4. Індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.
5. Національна система індикаторів рівня розвитку інформаційного суспільства.
6. Індекс розвитку електронного уряду.
7. Індекс електронної участі.
8. Інші підходи до оцінювання розвитку електронного урядування.
9. Моніторинг розвитку електронного урядування в Україні.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

а) основні методи моніторингу, оцінювання та аналізу процесів розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування, зміст та значення індексів мережевої готовності, поширення інформаційних технологій, розвитку електронного урядування, електронної участі; інші підходи до оцінювання розвитку електронного урядування

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. 1. Наведіть ключові складові базової моделі Національної інформаційної політики ЮНЕСКО. Які завдання створення електронного уряду визначаються в цій моделі?

2. Наведіть структуру та опишіть складові індексів NRI, GII та IDI.

3. Визначте за допомогою Інтернет-джерел, звітів ООН індекси NRI, GII та IDI по європейських країнах. Яке місце посідає Україна у відповідному рейтингу?

4. Побудуйте сукупну таблицю за цими рейтингами та визначте сукупну рейтингову оцінку за ними.

Завдання 2. 1. Наведіть структуру та опишіть складові індексів EGDI та EPI.

2. Визначте, в якому з наведених індексів використовується як субіндекс індекс EGDI.

3. Який з індексів корелює з індексом запобігання корупції?

4. Визначте за допомогою Інтернет-джерел, звітів ООН індекси EGDI та EPI по європейських країнах. Яке місце посідає Україна у відповідному рейтингу?

5. Побудуйте сукупну таблицю за цими рейтингами та визначте сукупну рейтингову оцінку за ними.

Завдання 3. 1. Визначте за допомогою Інтернет-джерел, даних Держстату кількість Інтернет-користувачів по регіонах України, побудуйте рейтинг.

2. Проаналізуйте сайти обласних рад, обласних державних адміністрацій, побудуйте рейтинг їх інформативності для користувача з Вашої точки зору.

3. Побудуйте сукупний рейтинг за кількістю користувачів та Вашими оцінками інформативності розглянутих сайтів. Обґрунтуйте Вашу позицію.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Розвиток електронного урядування та електронної демократії як напрям національної інформаційної політики.

2. Моніторинг розвитку електронного урядування в Україні.

- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Розвиток електронного урядування та електронної демократії як напрям національної інформаційної політики.

2. Моніторинг розвитку електронного урядування в Україні.

3. Оцінювання та аналіз процесів розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування.

4. Оцінка електронної готовності України.

Питання для перевірки:

1. Діагностика яких складових національної інформаційної політики

дозволяє визначити рівень розвитку інформаційного суспільства?

2. За якими індикаторами розраховується Індекс мережевої готовності?
3. Які субіндекси визначають глобальний інноваційний індекс?
4. Якою є структура індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій?
5. Які індикатори складають Національну систему індикаторів оцінки розвитку інформаційного суспільства?
6. З яких субіндексів складається індекс розвитку електронного уряду?
7. Які складові визначають індекс електронної участі?
8. Які індикатори враховуються для визначення індексу розвитку електронного уряду за методологією японського університету Waseda?
9. Якими є особливості методики Європейського Союзу для оцінювання рівня розвитку електронного урядування?
10. Які показники були враховані під час моніторингу впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування України?

Тема 7. Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях

concept of "smart city", "electronic city", "electronic region", regional level, local level, experience of implementation of e-governance

Мета заняття з теми «Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними засадами та кращими практиками розвитку е-урядування на місцевому та регіональному рівнях і сприяння їм в частині отримання навичок щодо вирішення прикладних завдань з їх запровадження у практику роботи органів публічної влади.

Актуальність вивчення теми розвитку електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях під час підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Публічне управління та адміністрування» з питань електронного урядування (е-урядування) та електронної демократії (е-демократії) пояснюється тим, що вони мають діяти відповідно до сучасних вимог і світових тенденцій у сфері публічного управління та адміністрування. Ефективна реалізація державної політики щодо розвитку е-урядування передбачає узгоджену взаємодію всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадян та бізнесу.

Рекомендована література – [1, 2, 4, 24, 26, 34, 35, 36]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Поняття «розумне місто», «електронне місто», «електронний регіон».
2. Розвиток електронного урядування на регіональному рівні в Україні.
3. Досвід впровадження електронного урядування в містах Львів та Вінниця.
4. Основні напрями розвитку електронного урядування в місті Києві.
5. Кращі зарубіжні практики електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

а) основні засадами та кращі практиками розвитку е-урядування на місцевому й регіональному рівнях; вміти їх запроваджувати у практику роботи органів публічної влади;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. Проаналізуйте досвід впровадження електронного урядування у двох областях України – на вибір) за такими складовими:

1. Нормативно-правове забезпечення.
2. Інфраструктура електронного урядування на рівні регіону.
3. Безпека.
4. Центри надання адміністративних послуг, у тому числі е-послуги та сервіси.
5. Реєстр територіальних громад.
6. Засоби спільної роботи.
7. Система е-документообігу.
8. Офіційний сайт обласної ради (обласної адміністрації) та його наповнення.
9. Підтримка громадських ініціатив.
10. Е-петиції та участь громадян у забезпеченні розвитку регіону.
11. Галузеве е-урядування (е-медицина, е-освіта, е-торгівля, е-транспорт, е-туризм тощо).
12. Портал відкритих даних.
13. Відкритий бюджет.
14. Використання соціальних мереж та інших каналів комунікації з громадянами і бізнесом.

Оформіть отримані результати у вигляді порівняльної таблиці. Зазначте проблеми, які гальмують процес розвитку електронного урядування у цих регіонах. Запропонуйте свої варіанти їх розв'язання.

Завдання 2. Проаналізуйте досвід впровадження електронного урядування у Києві, Львові та Вашому місті (іншому місті – за вибором) за такими складовими:

1. Нормативно-правове забезпечення.
2. Інфраструктура електронного урядування на рівні міста.
3. Безпечне місто.
4. Центри надання адміністративних послуг, у тому числі е-послуги та сервіси.
5. Реєстр територіальної громади.
6. Засоби спільної роботи.
7. Система е-документообігу.
8. Офіційний сайт міста та його наповнення.
9. Підтримка громадських ініціатив.
10. Е-петиції та участь громадян в забезпеченні розвитку міста.
11. Інформатизація міських галузей та галузеве е-урядування (е-медицина, е-освіта, е-торгівля, е-транспорт, е-туризм тощо).
12. Муніципальна картка.
13. Портал відкритих даних.
14. Відкритий бюджет.
15. Використання соціальних мереж та інших каналів комунікації з громадянами та бізнесом.

Оформіть отримані результати у вигляді порівняльної таблиці та визначте місто з найкращими показниками.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Кращі зарубіжні практики електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях.

- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Досвід Великобританії з впровадження електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях.
2. Досвід США з впровадження електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях.
3. Досвід Канади з впровадження електронного урядування на місцевому

та регіональному рівнях.

4. Досвід ЄС з впровадження електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях (країна на вибір).

5. Досвід міста (на вибір, наприклад Сіднею) з впровадження електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях.

Питання для перевірки:

1. Як можна охарактеризувати стан розвитку електронного урядування на місцевому рівні в Україні?

2. Чи відповідає нормативно-правове забезпечення електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях в Україні сучасним вимогам?

3. Які перешкоди заважають ефективно впроваджувати електронне урядування на місцевому та регіональному рівнях?

4. Як можна отримати громадянину електронну адміністративну послугу у своєму місті?

5. Яке призначення Картки мешканця?

6. Які міста в Україні є лідерами з впровадження з електронного урядування?

7. За чиєю ініціативою відбувається розвиток електронного урядування на місцевому рівні?

8. Чи можуть самі громади успішно розвивати електронне урядування задля власних інтересів?

9. Чи може досвід впровадження електронного урядування в місті Києві бути застосованим в інших містах України?

10. Які основні сучасні тенденції розвитку електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях в зарубіжних країнах?

11. Чим відрізняється місцевий та регіональний досвід впровадження електронного урядування в Австралії, Франції, Швейцарії та Об'єднаних Арабських Еміратах?

12. Які спільні риси простежуються у розглянутих країнах щодо впровадження електронного урядування в містах?

13. Які послуги найбільш популярні серед місцевих мешканців?

14. Які з найбільш доступних і популярних послуг в цих країнах мають безпосереднє відношення до розвитку електронної демократії?

15. Чи відокремлене надання електронних послуг на загальнодержавному і муніципальному рівнях у Франції?

16. Чим цікавий і корисний досвід Австралії для України?

17. Які проекти щодо розвитку електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях визначені пріоритетними у Швейцарії?

18. Вирішенню яких проблем приділяється увага в Об'єднаних Арабських Еміратах при впровадженні електронного урядування?

19. Досвід яких країн може бути найбільш успішно застосований в умовах України? Чим це пояснюється?

20. Які нові підходи використовують країни для зацікавлення громадян та заохочення їх участі у прийнятті управлінських рішень на місцевому та регіональному рівнях?

Тема 8. Електронні послуги

administrative services, integrated offices, electronic administrative services, public services, organization, implementation, central and local level

Мета заняття з теми «Електронні послуги» є формування у здобувачів вищої освіти знань, вмінь і навиків щодо застосування сучасних інструментів та принципів організації системи взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з населенням і бізнесом у процесі надання електронних адміністративних послуг.

Актуальність вивчення теми щодо електронних послуг пояснюється тим, що у сучасних умовах розвитку інформаційних технологій та їх практичного застосування в системі державного управління населення має можливість отримувати якісно, оперативно та прозоро широкий спектр послуг, що надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Рекомендована література – [1, 2, 7, 22, 21, 25, 26, 31, 33]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Адміністративні та інші послуги: сутність, суб'єкти та способи їх надання.

2. Інтегровані офіси надання адміністративних послуг.

3. Сутність електронних адміністративних послуг.

4. Організація надання електронних адміністративних послуг.

5. Зарубіжний досвід надання електронних публічних послуг.

6. Впровадження електронних адміністративних послуг в Україні на центральному та місцевому рівнях.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

а) технології застосування сучасних інструментів та принципів організації системи взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з населенням і бізнесом у процесі надання електронних адміністративних послуг;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. Ознайомтеся з такими веб-сайтами:

- Публічна кадастрова карта (map.land.gov.ua);
- Кабінет електронних сервісів Міністерства юстиції України (car.minjust.gov.ua);
- Портал адміністративних послуг міста Луцька (ap.lutsk.ua);
- Регіональний віртуальний офіс електронних адміністративних послуг Дніпропетровської області (e-services.dp.gov.ua);

Завдання 2. Проведіть дослідження за такою схемою:

- проаналізуйте структуру сайту та оцініть зручність навігації, повноту його інформаційного наповнення;
- розглянете перелік електронних послуг та дозвільних документів, які можна отримати за допомогою сайту;
- сформулюйте та обґрунтуйте пропозиції щодо вдосконалення роботи органів влади центрального і місцевого рівня з надання адміністративних послуг в електронній формі.

Представте отримані результати під час обговорення теми в аудиторії.

Завдання 3. Ознайомтеся з такими сайтами:

- Урядовий портал Великобританії (gov.uk);
- Єдиний портал державних і муніципальних послуг Естонії (eesti.ee);
- Єдиний портал публічних послуг Франції (service-public.fr);
- Портал електронного уряду Республіки Казахстан (egov.kz).

Завдання 4. Щодо кожного порталу виконайте такі завдання:

- проаналізуйте структуру порталу та оцініть зручність навігації, повноту його інформаційного наповнення;
- визначте його переваги та недоліки порівняно з відомими вам українськими аналогами.

Презентуйте отримані результати під час обговорення теми в аудиторії.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Зарубіжний досвід надання електронних публічних послуг (Естонія, Великобританія, США, Канада, Австралія, країни ЄС).
2. Впровадження електронних адміністративних послуг в Україні на центральному та місцевому рівнях.

- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Зарубіжний досвід надання електронних публічних послуг (країна на вибір).
2. Впровадження електронних адміністративних послуг в Україні на центральному рівнях.
3. Впровадження електронних адміністративних послуг в Україні на місцевому рівнях.

Питання для перевірки:

1. Що таке «адміністративні послуги», «публічні послуги», «державні послуги», «муніципальні послуги»?
2. Що таке «неадміністративні послуги», «муніципальні послуги»?
3. Які є критерії класифікації адміністративних послуг?
4. Які ключові ознаки адміністративної послуги?
5. Які адміністративні послуги належать до базових?
6. Що таке інтегрований офіс надання адміністративних послуг?
7. Які є основні рекомендації для інтегрованих офісів надання адміністративних послуг?
8. Чи тотожними є поняття державних та адміністративних послуг?
9. Що таке електронна послуга та електронна адміністративна послуга?
10. Які послуги належать до електронних?
11. Які завдання запровадження електронних адміністративних послуг?
12. Які сервіси мають бути доступними для користувачів при запровадженні електронних адміністративних послуг?
13. Які основні функції має виконувати Єдиний державний портал адміністративних послуг?
14. На кого покладено відповідальність за достовірність, повноту і своєчасність розміщення інформації на Єдиному державному порталі адміністративних послуг?
15. Чи функціонує Єдиний державний портал адміністративних послуг у промисловій експлуатації?
16. Які канали надання публічних послуг існують?
17. Які підходи до створення порталів публічних послуг існують у світі?
18. Що означає EGDI?
19. Які є етапи формування електронного уряду за методологією ООН?
20. За якими напрямками може йти розвиток послуг електронного уряду?
21. Що дає використання соціальних медіа для розвитку послуг

електронного уряду?

22. Для чого треба підвищувати рівень довіри до електронних транзакцій на внутрішньому ринку ЄС?

23. Які електронні адміністративні послуги доступні через Публічну кадастрову карту (map.land.gov.ua)?

24. Які електронні адміністративні послуги надаються через веб-сайт «Державна архітектурно-будівельна інспекція України. Електронні адміністративні послуги» (e-dabi.gov.ua)?

25. Які електронні сервіси доступні у Кабінеті електронних сервісів Міністерства юстиції України (kar.minjust.gov.ua)?

26. Які електронні сервіси запроваджені у ЦНАП України?

27. Які засоби ідентифікації застосовуються при наданні електронних адміністративних послуг?

Тема 9. Доступ до публічної інформації

access, public information, legislation, public administration bodies, open data

Мета заняття з теми «Доступ до публічної інформації» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з теоретичними засадами роботи з публічною інформацією та сприяння їм у частині отримання навичок щодо вирішення прикладних завдань щодо роботи з публічною інформацією, насамперед у формі відкритих даних.

Актуальність вивчення теми щодо доступу до публічної інформації під час підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Публічне управління та адміністрування» з питань електронного урядування та електронної демократії пояснюється тим, що сучасні тенденції розвитку публічного управління зорієнтовані на забезпечення якісних багатоканальних оперативних інформаційних обмінів у системі «влада – суспільство» та відповідають сучасним уявленням про неодмінність участі громадян та бізнесу у здійсненні публічного управління на всіх його щаблях – від місцевого до загальнодержавного.

Рекомендована література – [1, 2, 7, 22, 21, 25, 26, 31, 33]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Доступ до публічної інформації: базові поняття.
2. Законодавство держав Європейського Союзу у сфері доступу до інформації про діяльність органів публічного управління.
3. Нормативно-правове та організаційне забезпечення доступу до

публічної інформації в Україні.

4. Публічна інформація у формі відкритих даних.

5. Екосистема відкритих даних та оцінка готовності до запровадження відкритих даних.

6. Світовий досвід використання відкритих даних.

7. Українські проекти використання відкритих даних.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

а) базові поняття у сфері доступу до публічної інформації, сутність поняття «відкриті дані»;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. Підготувати електронний документ у текстовому форматі.

Для виконання завдання необхідно проаналізувати відповідний сайт та вибрати електронний документ, який містить структуровані дані у текстовому форматі. Відкрити документ, вибрати необхідну таблицю та скопіювати її у буфер обміну (Ctrl_C).

Завдання 2. Створення електронної таблиці в Google Docs.

Якщо слухач не має облікового запису у середовищі Google, то потрібно зареєструватися на сайті <http://gmail.com>.

Скориставшись сервісом «Диск Google», створити документ «Google Таблиця». Вставити контент буферу обміну в таблицю (Ctrl_V).

Завдання 3. Перетворення даних. Виконати певні дії щодо структуризації даних та зберегти вміст файлу у форматі CSV.

Завдання 4. Оприлюднення відкритих даних на локальному порталі відкритих даних. Здійснити перехід до локального порталу відкритих даних та увійти до порталу (кнопка «Увійти»). Перейти до рубрики «Дані» на вибрати пункт «Додавання набору даних». Підготувати дані для заповнення паспорту набору відкритих даних (найменування набору даних, дата актуальності набору даних та відомості про розпорядника інформації та відповідальної особи виходячи з даних обраного документу).

Заповнити поля реєстрації паспорту набору відкритих даних (мова інтерфейсу (вибрати). Заголовок, стислий вміст набору даних, категорія даних (вибрати).

Виконати загрузку файлу у форматі CSV. Здійснити налаштування режимів перегляду даних (таблиця, мапа, форми візуалізації тощо).

Заповнити поля паспорта набору відкритих даних (мова інформації набору даних (вибрати), дата актуальності даних, частота оновлення, ключові слова, розпорядник інформації, дані відповідальної особи).

Переглянути оприлюднений набір відкритих даних згідно налаштованих режимів перегляду даних.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Екосистема відкритих даних та оцінка готовності до запровадження відкритих даних.

2. Світовий досвід використання відкритих даних.

3. Українські проекти використання відкритих даних

- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Реалізація права на доступ до публічної інформації за інформаційними запитам.

2. Доступ до публічної інформації як чинник формування громадянського суспільства в Україні.

3. Проблеми ефективності законодавства у сфері доступу до публічної інформації.

Питання для перевірки:

1. Які ознаки виокремлюють публічну інформацію з-поміж інших видів інформації?

2. Яка відмінність між поняттями «публічна інформація» та «інформація державних органів та органів місцевого і регіонального самоврядування»?

3. Яке призначення публічної інформації у формі відкритих даних?

4. На яких принципах побудована робота з публічною інформацією у державах Європи?

5. Якими є сучасні тенденції у забезпеченні доступу громадян до публічної інформації за кордоном?

6. У який спосіб може оприлюднюватися публічна інформація?

7. Хто і в який спосіб має забезпечувати доступ до публічної інформації суб'єктів владних повноважень?

8. Які найбільш поширені формати даних, з якими Ви зустрічаєтесь у своїй практичній діяльності?

9. Чому виникає потреба у перетворенні форматів презентації даних?

10. Які причини змушують використовувати відкриті ліцензії при

опрацюванні публічної інформації у формі відкритих даних?

11. Який, з Вашої точки зору, найбільш простий формат презентації публічної інформації у формі відкритих даних і чому?

12. Яка форма презентації даних (текстова, таблична, графічна мультимедійна тощо) найбільш зручна для надання публічної інформації у формі відкритих даних?

13. У чому полягає сутність однорідності структурованого набору даних?

14. Чому не бажане використання комерційних програм для перетворення публічної інформації у форму відкритих даних?

15. Які складові структурованого документа і які елементи складових використовуються для заповнення параметрів паспорта набору даних?

16. Яким чином, на Вашу думку, реалізується принцип унікальності ідентифікаційного номера набору даних?

17. За рахунок якого механізму деякі системи не потребують посилання на структуру набору даних?

18. Яку, на Вашу думку, роль повинен відігравати Єдиний державний веб-портал відкритих даних?

19. Для яких цілей при оприлюдненні наборів даних використовується механізм категорій?

20. Чому необхідно використовувати відкритий стандарт словника каталогу даних при створенні інформаційних ресурсів у формі відкритих даних?

21. Порівняйте категорії наборів даних Хартії відкритих даних Великої вісімки та єдиного державного порталу відкритих даних. Зробіть висновки. Які, на Вашу думку, найбільш корисні приклади створення сервісів на основі відкритих даних є в світі?

22. Охарактеризуйте стандарти оцінки прогресу країни у сфері відкритих даних. Вкажіть кілька ключових документів, досліджень та рейтингів.

23. Охарактеризуйте стан справ до початку реформ у сфері відкритих даних в нашій державі.

24. Які першочергові завдання щодо створення інфраструктури відкритих даних в Україні?

25. Які досягнення у сфері відкритих даних є в Україні?

26. Якими сервісами на основі відкритих даних Ви користуєтесь? Вкажіть його переваги та можливі недоліки.

27. Які на Вашу думку фактори, що стоять на заваді розвитку екосистеми відкритих даних в Україні?

Тема 10. Захист інформації в системах електронного урядування
information security, information security, safe functioning of e-government systems, types of threats, information leakage channels, legislation, ensuring counteraction to threats, programmatic and technical level of counteraction

Мета заняття з теми «Захист інформації в системах електронного урядування» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з процедурами захисту інформації в системах е-урядування та безпечної роботи з інформаційними ресурсами корпоративних комп'ютерних мереж та мережі Інтернет.

Сучасний стан розвитку інформаційного простору характеризується новими потребами у створенні умов для безпечного функціонування його суб'єктів, коли особливо важливими стають проблеми протидії інформаційним війнам та захист власного кіберпростору. Тому актуальними питаннями є визначення основних понять, сутності та завдань захисту інформації, ознайомлення з Концепцією технічного захисту інформації в Україні, аналіз основних загроз інформаційній безпеці в системах електронного урядування (е-урядування) та вивчення основних методів протидії їм, що надає можливість використовувати отримані знання та навички на практиці.

Рекомендована література – [1, 2, 7, 11, 12, 13, 26]

План семінару:

Надати відповіді на запитання:

1. Основні визначення та поняття інформаційної безпеки.
2. Сутність захисту інформації. Завдання у сфері захисту інформації.
3. Основні проблеми безпечного функціонування систем електронного урядування.
4. Поняття та види загроз інформаційній безпеці.
5. Канали витоку інформації. Законодавчий рівень забезпечення протидії загрозам інформаційній безпеці.
6. Адміністративний та процедурний рівні забезпечення протидії загрозам інформаційній безпеці.
7. Програмно-технічний рівень протидії загрозам інформаційній безпеці та політика безпеки в системах е-урядування.
8. Рівні системи електронного урядування з точки зору протидії загрозам інформаційній безпеці.

При опрацюванні теми студент повинен:

знати:

- а) основні визначення та поняття інформаційної безпеки; сутність захисту інформації; поняття та види загроз інформаційній безпеці; основні канали витоку інформації; рівні системи електронного урядування з точки зору

протидії загрозам інформаційній безпеці;

б) відповіді на основні питання.

вміти:

- виконувати завдання для перевірки знань.

Практична робота:

Завдання 1. За допомогою даних літератури та пошуку в мережі Інтернет дайте визначення основним категоріям інформації та наведіть приклади класифікації інформації у відповідності до Закону України «Про інформацію».

Завдання 2. За допомогою даних літератури та пошуку в мережі Інтернет надайте визначення інформації з обмеженим доступом. Розгляньте різні категорії інформації з обмеженим доступом: конфіденційна, таємна та службова інформація. Наведіть приклади використання такої інформації в діяльності органів публічного управління та опишіть підходи щодо її захисту.

Завдання 3. За допомогою даних літератури та пошуку в мережі Інтернет виконайте аналіз відповідальності за порушення законодавства України про інформацію, наведіть приклади з практики діяльності органів публічного управління.

Завдання 4. Знайдіть Інтернет-ресурси про правила безпеки по роботі з основними ресурсами Internet web, ftp, e-mail та з соціальними мережами. Зробіть висновки про культуру використання мережі Інтернет. Знайдіть в мережі Інтернет відомі українські проекти: безпека дітей в Інтернеті, підготовку педагогів-тренерів з безпеки в Інтернеті. Поясніть на прикладах підходи щодо захисту дітей та молоді від негативних інформаційних впливів як один із напрямів державної політики України.

Завдання 5. За допомогою даних літератури та пошуку в мережі Інтернет зробіть висновки щодо можливих каналів витоку інформації та наведіть приклади, що можуть стосуватися органів публічного управління.

Завдання 6. За допомогою інформаційних ресурсів мережі Інтернет виконайте аналіз найбільш розповсюджених видів сучасних комп'ютерних загроз: несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів та інформаційно-телекомунікаційних систем; Інтернет-шахрайства та крадіжку коштів; роботу бот-мереж (botnet) та DDoS-атак (Distributed Denial of Service); «крадіжку особистості» (Identity Theft).

Спрогнозуйте ступінь їх потенційного впливу на функціонування систем електронного урядування.

Завдання 7. За допомогою пошуку в мережі Інтернет та даних літератури зробіть висновки щодо загального принципу дії вірусів, їх виявлення, методів боротьби з ними, видалення наслідків зараження та профілактики зараження,

необхідних дій під час виявлення зараження вірусами.

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання:

1. Основні проблеми безпечного функціонування систем електронного урядування.

2. Рівні системи електронного урядування з точки зору протидії загрозам інформаційній безпеці.

- виконати реферати.

Орієнтовний список тем для рефератів

1. Захист інформації в умовах інформаційного суспільства.

2. Основні елементи механізму інформаційної безпеки України.

3. Міжнародні стандарти права на доступ до інформації.

4. Перспективи розвитку електронного урядування у країнах ЄС.

Питання для перевірки:

1. Які властивості має інформація? Наведіть приклади.

2. Які властивості має інформація з позиції інформаційної безпеки?

Наведіть приклади.

3. Як визначається інформаційна безпека у контексті національної безпеки держави, організації та особистості?

4. Для чого необхідні комплексна система захисту інформації (КСЗІ) та система управління інформаційною безпекою (СУІБ)?

5. Які державні органи та органи в системі е-урядування забезпечують інформаційну безпеку в Україні?

6. Яке значення має термін «захист інформації»?

7. Чому жодна система захисту не може тривалий час протистояти діям зловмисників?

8. Які існують завдання у сфері захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах?

9. Що визначає Концепція технічного захисту інформації?

10. Які є проблеми безпечного функціонування систем електронного урядування? Надайте характеристику кожної з проблем.

11. Що розуміється під загрозою інформаційній безпеці?

12. Які є загрози інформаційній безпеці? Як можна ці загрози класифікувати? Надайте приклади таких загроз.

13. З якою метою була створена Європейська агенція з питань мережевої та інформаційної безпеки?

14. Які завдання в галузі інформаційної безпеки передбачені у «Європейських критеріях»?

15. Скільки рівнів інформаційної безпеки передбачено у «Європейських критеріях»? Надайте характеристику кожного з них.

16. У чому полягає процес витоку інформації? Надайте приклади несанкціонованого витоку інформації з інформаційних систем органів публічного управління.

17. Які є канали витоку інформації за відомою класифікацією? Наведіть приклади каналів витоку інформації з практики органів публічного управління.

18. Які завдання вирішуються на законодавчому рівні забезпечення протидії загрозам інформаційної безпеки?

19. Які напрями державної інформаційної політики України мають безпечні складові? Наведіть приклади, що стосуються системи публічного управління.

20. Які Закони України врегульовують питання інформаційної безпеки в системах електронного урядування?

21. Що визначають адміністративний та процедурний рівні забезпечення протидії загрозам інформаційній безпеці?

22. Що передбачає оцінювання ризиків реалізації загроз інформаційній безпеці? У чому це виражається?

23. Що визначає програмно-технічний рівень забезпечення протидії загрозам інформаційній безпеці?

24. Які основні положення програмно-технічного рівня протидії загрозам?

25. Що розуміється під політикою безпеки інформаційних систем?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Електронне урядування – це:

а) форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян;

б) спосіб організації публічної влади, взаємодії органів влади, громадян та бізнесу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій при наданні публічних послуг та прийнятті управлінських рішень;

в) модель державного управління, що заснована на використанні сучасних ІКТ з метою підвищення ефективності та прозорості органів влади, встановлення ефективного громадського контролю над нею.

2. Електронний уряд – це:

а) модель державного управління, що заснована на використанні сучасних ІКТ з метою підвищення ефективності та прозорості органів влади, встановлення ефективного громадського контролю над нею;

б) електронне місто – це форма організації життєдіяльності (функціонування) міста з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що включає в себе такі основні складові: електронну адміністрацію, електронну участь, електронну інфраструктуру та електронні послуги;

в) форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

3. Складовою електронного урядування є:

а) електронна демократія;

б) електронний уряд;

в) електронне місто;

г) електронний регіон.

4. Проблеми, що пов'язані із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій:

а) наявність великої кількості різномірних успадкованих та впроваджених

інформаційних систем в органах влади, що не призначені для електронної взаємодії;

б) брак мінімальних вимог до інтеперабельності (сумісності систем) державних інформаційних ресурсів;

в) відсутність єдиної функціонуючої системи електронної взаємодії державних інформаційних ресурсів;

г) все перелічене.

5. Вказати модель публічного управління (адміністрування):

а) Old Public Management;

б) New Public Management;

в) Good Governance;

г) все перелічене.

6. Засновник традиційної моделі державного управління:

а) М. Вебер;

б) В. Вільсон;

в) М. Тетчерт

7. Ідеолог моделі Нового публічного управління:

а) М. Тетчерт;

б) Р. Рейган;

в) Ф. Тейлор.

8. Інтеперабельність це:

а) технологічна сумісність технічних рішень, що використовуються під час надання електронних послуг, та їх здатність взаємодіяти між собою;

б) це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки;

в) інформаційно–комунікаційні технології – сукупність уніфікованих технологій, що інтегруються з телекомунікаціями (телефонні лінії та бездротові з'єднання), комп'ютерами, програмним забезпеченням, накопичувальними та аудіовізуальними системами, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію.

9. Основні цілі електронного урядування:

- а) підвищення якості та доступності публічних послуг для громадян та бізнесу, спрощення процедур і скорочення адміністративних витрат;
- б) підвищення якості управлінських процесів, контроль за результативністю та ефективністю діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- в) забезпечення відкритості інформації про діяльність органів державної влади й органів місцевого самоврядування, розширення доступу до неї та надання можливості безпосередньої участі людини та інститутів громадянського суспільства в процесах підготовки й експертизи проектів політико-адміністративних рішень;
- г) все перелічене

10. Принципи електронного урядування:

- А) прозорість і відкритість влади, конфіденційність та інформаційна безпека, орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг, підконтрольність та підзвітність органів влади громадянам;
- Б) прозорість влади, конфіденційність, орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг, підконтрольність органів влади громадянам;
- В) відкритість влади, конфіденційність та інформаційна безпека, орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг, підконтрольність та підзвітність органів влади громадянам.

11. Основні моделі впровадження електронного урядування:

- а) англо-американська;
- б) континентально-європейська;
- в) азійська;
- г) європейська;
- д) американська.

12. Сектор електронної взаємодії між органами влади. Включає організацію роботи електронного документообігу та обмін даними між владними електронними реєстрами на основі принципу уніфікації, взаємозамінності та сумісності – це:

- а) G2G («уряд–уряд»);
- б) G2B («уряд–бізнес»);
- в) G2C («уряд–громадяни»).

13. G2I – це:

- а) «government to government»;
- б) «government to business»;
- в) «government to international organizations».

14. Сектор взаємодії між органами публічної влади та самими публічними службовцями. Це он-лайн взаємодія за допомогою миттєвих засобів зв'язку між органами публічної влади та їх службовцями – це:

- а) G2I «уряд–міжнародні організації та інші держави»;
- б) G2G («уряд–уряд»);
- в) G2E «уряд–службовці»

15. G2G – це:

- а) «government to government»;
- б) «government to business»;
- в) «government to citizens».

16. Сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та суб'єктами господарювання з метою підтримки та розвитку бізнесу за допомогою ІКТ через надання адміністративних та інших послуг, участі бізнесу у реалізації державної політики та програм – це:

- а) G2C («уряд–громадяни»);
- б) G2G («уряд–уряд»);
- в) G2B («уряд–бізнес»).

17. G2E – це:

- а) «government to employers»;
- б) «government to business»;
- в) «government to international organizations».

18. Сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та громадянами з метою надання громадянам якісних та своєчасних публічних послуг, участі громадян у формуванні державної політики та виборчому процесі, оцінюванні та контролі діяльності органів публічної влади – це:

- а) G2G («уряд–уряд»)
- б) G2B («уряд–бізнес»)
- в) G2C («уряд–громадяни»)

19. G2C – це:

- а) «government to government»;
- б) «government to business»;
- в) «government to citizens».

20. Сектор взаємодії між органами публічної влади та міжнародними організаціями і країнами – це:

- а) G2I «уряд–міжнародні організації та інші держави»;
- б) G2G («уряд–уряд»);
- в) G2E «уряд–службовці»

21. G2B – це:

- а) «government to government»;
- б) «government to citizens»;
- в) «government to business».

22. Електронна демократія (е–демократія) – це:

а) форма демократії, що забезпечує електронну підтримку демократичних інститутів і процесів, заснована на використанні можливостей ікт, передбачає широку та активну участь громадян і бізнесу у вирішенні суспільно важливих питань, а також залучення їх до процесу публічного управління;

б) форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах;

в) форма використання інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян.

23. Інструменти електронної демократії:

- а) збір підписів, надсилання петицій, звернення, електронне голосування;
- б) надсилання петицій, звернення, електронне голосування;
- в) збір підписів, надсилання петицій, звернення, електронне голосування; консультації та анкетування;
- г) збір підписів, надсилання петицій, звернення, консультації та анкетування.

24. Інструменти електронної демократії:

- а) Е-парламент, Е-законодавство, Е-правосуддя, Е-вибори, Е-референдуми, Е-голосування, Е-консультація, Е-звернення, Е-агітація;

б) Е-парламент, Е-законодавство, Е-правосуддя, Е-вибори, Е-консультація, Е-звернення, Е-агітація;

в) Е-парламент, Е-законодавство, Е-вибори, Е-референдуми, Е-голосування, Е-звернення.

25. Вид організаційно-розпорядчої діяльності, спрямованої на підготовку та реалізацію державно-управлінських рішень, здійснення адміністративних процедур, надання адміністративних послуг населенню

а) публічне адміністрування;

б) публічне управління;

в) е-врядування.

26. Один із видів діяльності держави, сутністю якого є здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень державної влади та місцевого самоврядування з метою динамічного розвитку держави, її окремих територій і громад, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод – це:

а) публічне адміністрування;

б) публічне управління;

в) е-врядування.

27. Публічна інформація –це:

а) відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації;

б) будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді;

в) – сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо);

28. Колективне прохання, що подається до органів державної влади або органів місцевого самоврядування в письмовому вигляді –це:

а) петиція;

б) звернення;

в) запит.

29. Засоби для забезпечення формування та реалізації державної політики, розвитку самоврядування шляхом використання інформаційно–комунікаційних технологій в демократичних процесах – це:

- А) захист інформації;
- Б) інформаційно–комунікаційні технології;
- В) інструменти електронної демократії.

30. Сукупність уніфікованих технологій, що інтегруються з телекомунікаціями (телефонні лінії та бездротові з'єднання), комп'ютерами, програмним забезпеченням, накопичувальними та аудіовізуальними системами, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію – це:

- А) програмно–технічний комплекс;
- Б) інформаційно–комунікаційні технології;
- В) інструменти електронної демократії.

31. Сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки – це:

- а) інформатизація;
- б) публічна інформація;
- в) захист інформації.

32. За якими основними принципами здійснюється реалізація Концепції електронного урядування в Україні?

а) цифровий за замовчуванням, одноразове введення інформації, сумісність за замовчуванням, доступність та залучення громадян, відкритість та прозорість, довіра та безпека;

б) цифровий за замовчуванням, одноразове введення інформації, сумісність за замовчуванням, доступність та залучення громадян, відкритість та прозорість, довіра та безпека, орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг;

в) цифровий за замовчуванням, одноразове введення інформації, доступність та залучення громадян, відкритість та прозорість, єдині технічні стандарти;

г) цифровий за замовчуванням, одноразове введення інформації, орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг, доступність та залучення громадян, відкритість та прозорість, довіра та безпека.

33. За якими трьома напрямками визначено виконання комплексних заходів для досягнення мети Концепції розвитку електронного урядування в Україні?

а) модернізація публічних послуг та розвиток взаємодії влади, громадян і бізнесу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; модернізація державного управління за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;

б) модернізація публічних послуг та розвиток взаємодії влади, громадян і бізнесу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; модернізація державного управління за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; управління розвитком електронного урядування

в) розвиток електронних послуг; розвиток електронної демократії; модернізація державного управління.

34. Основні напрямки розвитку електронних послуг:

а) запровадження електронних послуг, у тому числі адміністративних, в усіх сферах суспільного життя, а також надання інтегрованих електронних послуг за життєвими та бізнес-ситуаціями;

б) реалізація принципу єдиного вікна (“one-stop-shop“) шляхом забезпечення розвитку та функціонування єдиного державного порталу адміністративних послуг як єдиної точки доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг;

в) розвиток електронних публічних закупівель, електронних договорів і рахунків, електронних аукціонів;

г) стимулювання використання електронних послуг фізичними та юридичними особами;

д) відповіді а) та в).

е) все перелічене

35. Основними напрямками розвитку електронних інструментів залучення громадян є:

а) використання електронних звернень, електронних петицій;

б) розвиток інструментів “відкритий бюджет”, “громадський бюджет”, он-лайн обговорення проектів нормативно-правових актів та інших інструментів участі громадян у прийнятті управлінських рішень;

в) широке залучення громадських об’єднань та профільних асоціацій до

планування розвитку та моніторингу стану розвитку електронного урядування;
г) все перелічене.

36. Що означає електронна послуга?

А) адміністративна та інша публічна послуга, що надається суб'єкту звернення в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем;

Б) державна та інша публічна послуга, що надається суб'єкту звернення органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування в електронній формі;

В) державна або муніципальна послуга, що надається органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами, надання якої пов'язане з реалізацією владних повноважень в електронному вигляді;

Г) публічна послуга, що надається в електронній формі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

37. Основними завданнями із забезпечення розвитку електронного урядування у сфері охорони здоров'я є:

а) створення базових медичних реєстрів, у тому числі медичних працівників, лікарських засобів, установ;

б) запровадження електронної медичної картки пацієнта та електронного рецепту;

в) запровадження єдиних відкритих стандартів медичної інформатики;

г) розвиток інтегрованих медичних інформаційних систем для автоматизації основних процесів роботи закладів охорони здоров'я, у тому числі реєстратури, лікарів, лабораторій, діагностування, звітності, управління, фінансування;

д) розвиток телемедицини;

е) все перелічене.

38. Який зміст принципу «цифровий за замовчуванням»?

а) забезпечення будь-якої діяльності органів влади (у тому числі надання публічних послуг, забезпечення міжвідомчої взаємодії, взаємодії з фізичними та юридичними особами, інформаційно-аналітичної діяльності) передбачає електронну форму реалізації як пріоритетну, а планування та реалізацію будь-якої реформи, проекту чи завдання - із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій;

б) реалізація підходу, за якого фізичні та юридичні особи лише один раз

подають інформацію до органів влади, а у подальшому ця інформація повторно використовується органами влади для надання публічних послуг та виконання інших владних повноважень з дотриманням вимог захисту інформації та персональних даних;

в) здійснення проектування та функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем в органах влади відповідно до єдиних відкритих вимог та стандартів для забезпечення їх подальшої сумісності та електронної взаємодії та повторного використання.

39. Що означає принцип «одноразове введення інформації»?

а) реалізація підходу, за якого фізичні та юридичні особи лише один раз подають інформацію до органів влади, а у подальшому ця інформація повторно використовується органами влади для надання публічних послуг та виконання інших владних повноважень з дотриманням вимог захисту інформації та персональних даних;

б) забезпечення будь-якої діяльності органів влади (у тому числі надання публічних послуг, забезпечення міжвідомчої взаємодії, взаємодії з фізичними та юридичними особами, інформаційно-аналітичної діяльності) передбачає електронну форму реалізації як пріоритетну, а планування та реалізацію будь-якої реформи, проекту чи завдання - із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій;

в) здійснення проектування та функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем в органах влади відповідно до єдиних відкритих вимог та стандартів для забезпечення їх подальшої сумісності та електронної взаємодії та повторного використання.

40. Що означає принцип «сумісність за замовчуванням»?

а) реалізація підходу, за якого фізичні та юридичні особи лише один раз подають інформацію до органів влади, а у подальшому ця інформація повторно використовується органами влади для надання публічних послуг та виконання інших владних повноважень з дотриманням вимог захисту інформації та персональних даних;

б) здійснення проектування та функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем в органах влади відповідно до єдиних відкритих вимог та стандартів для забезпечення їх подальшої сумісності та електронної взаємодії та повторного використання;

в) забезпечення будь-якої діяльності органів влади (у тому числі надання публічних послуг, забезпечення міжвідомчої взаємодії, взаємодії з фізичними та юридичними особами, інформаційно-аналітичної діяльності) передбачає

електронну форму реалізації як пріоритетну, а планування та реалізацію будь-якої реформи, проекту чи завдання - із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

41. Якими є основні завдання напряму «Управління розвитком електронного урядування»?

а) формування базової інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури електронного урядування, освоєння технологій інтерактивної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадянами і суб'єктами господарювання;

б) впровадження в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування типових організаційно-технологічних рішень у сфері електронного урядування, підвищення ефективності управління розвитком електронного урядування;

в) формування базової інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури електронного урядування, підвищення ефективності управління розвитком електронного урядування;

г) формування базової інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури електронного урядування, підвищення ефективності державного управління.

42. Якими є основні завдання напряму «Модернізація публічних послуг та розвиток взаємодії влади, громадян і бізнесу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій»?

А) розвиток електронних послуг, розвиток електронної демократії, розвиток відкритих даних, розвиток електронної взаємодії;

Б) розвиток електронних послуг, розвиток відкритих даних, розвиток електронних інструментів залучення громадян, розвиток електронної ідентифікації та довірчих послуг;

В) розвиток електронних послуг, розвиток відкритих даних, розвиток електронних інструментів залучення громадян;

Г) розвиток електронних послуг, розвиток відкритих даних, розвиток електронної ідентифікації, розвиток електронного документообігу.

43. 3. Якими є основні завдання напряму «Модернізація державного управління за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій»?

а) розвиток електронних послуг, розвиток електронної взаємодії, розвиток електронного документообігу;

б) розвиток електронної взаємодії, розвиток інструментів залучення, електронне урядування базовими галузями та підтримка пріоритетних реформ;

в) розвиток електронної взаємодії, розвиток електронного документообігу, формування базової інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури електронного урядування;

г) розвиток електронної взаємодії, розвиток електронного документообігу, електронне урядування базовими галузями та підтримка пріоритетних реформ.

44. Які інструментами електронної демократії, що застосовуються сьогодні в Україні як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні найбільш поширені?

а) електронні консультації, електронні петиції, електронні звернення, бюджети участі (громадські бюджети);

б) електронні вибори, електронні референдуми, електронні петиції, електронні консультації;

в) електронні чати, електронні форуми, електронні звернення;

г) бюджет участі, електронне голосування, електронні плебісцити, електронні петиції.

45. Бюджет участі (громадський бюджет) – це:

а) інструмент громадського контролю за витрачанням бюджетних коштів міста/ОТГ, що передбачає можливість голосування за визначення пріоритетів бюджетних витрат та проектів, що реалізуються місцевою владою;

б) демократичний процес дискусії та прийняття рішень, що передбачає створення інструменту, який дозволяє реалізувати громадські ініціативи, і надає можливість кожному мешканцю населеного пункту вирішувати, в який спосіб витратити частину муніципального бюджету.

в) механізм взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю, спрямований на залучення громадян до участі в бюджетному процесі, зокрема шляхом прямої демократії, через визначення пріоритетів бюджетних витрат чи подання проектів, об'єднання в проектні команди, голосування за такі проекти, здійснення контролю за їх реалізацією.

46. Електронна готовність – це:

а) здатність громадян та бізнесу взаємодіяти із владою за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

б) здатність до використання інформаційно-комунікаційних технологій, яка залежить від ресурсів, компетенцій, інфраструктури, нормативно-правового забезпечення;

в) міжнародний індекс, що вимірює рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в органах влади;

г) здатність органів влади до надання якісних електронних послуг для підвищення рівня життя та добробуту громадян.

47. Електронний референдум – це:

а) всеукраїнський референдум з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, електронних засобів для прийняття громадянами рішень з важливих справ держави та суспільства на загальнодержавному та місцевому рівні;

б) всеукраїнський або місцевий референдум з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, електронних засобів для прийняття громадянами рішень з важливих справ держави та суспільства на загальнодержавному та місцевому рівні;

в) держаний або місцевий референдум з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, електронних засобів для прийняття громадянами рішень з важливих справ держави та суспільства на загальнодержавному та місцевому рівні;

г) форма безпосереднього волевиявлення громадян, що виражається у голосуванні по найбільш значущим питанням загальнодержавного, регіонального або місцевого масштабу із застосуванням мережі Інтернет.

48. Метою Концепції розвитку електронної демократії в Україні є:

а) у формуванні політичних, організаційних, технологічних та ідеологічних умов розвитку електронної демократії в Україні;

б) у визначенні напрямів, механізмів і строків формування ефективної системи електронної демократії в Україні;

в) у створенні правового поля для участі громадськості у прийнятті державних рішень, здійснення впливу на формування і реалізацію державної політики;

г) у визначенні напрямів, механізмів і строків формування ефективної системи електронного урядування в Україні для задоволення інтересів та потреб фізичних та юридичних осіб, вдосконалення системи державного управління, підвищення конкурентоспроможності та стимулювання соціально-економічного розвитку країни.

49. Оцінювання рівня розвитку інформаційного суспільства здійснюється за допомогою:

а) індексу мережевої готовності, глобального інноваційного індексу, індексу розвитку інформаційно-комунікацій;

б) національної система індикаторів рівня розвитку інформаційного

суспільства;

в) індексу розвитку інформаційно-комунікацій та національної системи індикаторів рівня розвитку інформаційного суспільства.

50. Хто несе відповідальність за зміст електронної петиції?

а) автор (ініціатор) електронної петиції;

б) громадяни України, які підтримали електронну петицію;

в) орган, до повноваження якого належать питання, зазначені у змісті електронної петиції.

Визначення термінів

автентифікація – електронна процедура, яка дає змогу підтвердити електронну ідентифікацію фізичної, юридичної особи, інформаційної або інформаційно-телекомунікаційної системи та/або походження та цілісність електронних даних;

адміністративна послуга – результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону;

автор електронного документа – фізична або юридична особа, яка створила електронний документ;

адресат – фізична або юридична особа, якій адресується електронний документ;

блокування сертифіката відкритого ключа – тимчасове зупинення чинності сертифіката відкритого ключа;

бюджет участі (громадський бюджет) – механізм взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю, спрямований на залучення громадян до участі в бюджетному процесі, зокрема шляхом прямої демократії, через визначення пріоритетів бюджетних витрат чи подання проектів, об'єднання в проектні команди, голосування за такі проекти, здійснення контролю за їх реалізацією;

веб-сайт – сукупність програмних засобів, розміщених за унікальною адресою в обчислювальній мережі, у тому числі в мережі Інтернет, разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певних суб'єктів і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інших інформаційних послуг через обчислювальну мережу;

веб-портал – веб-сайт, організований як системне багаторівневе об'єднання різних ресурсів та сервісів для забезпечення максимальної можливості доступу до інформації та послуг;

відкритий ключ – параметр алгоритму асиметричного криптографічного перетворення, який використовується як електронні дані для перевірки електронного підпису чи печатки, а також у цілях, визначених стандартами для кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів;

відокремлений пункт реєстрації – представництво (філія, підрозділ, територіальний орган) надавача електронних довірчих послуг або юридична чи фізична особа, яка на підставі наказу надавача електронних довірчих послуг (його керівника) або договору, укладеного з ним, здійснює реєстрацію підписувачів з дотриманням вимог цього Закону та законодавства у сфері

захисту інформації;

віртуальний офіс – середовище, де група людей (організацій, установ), розосереджених у реальному просторі, працює разом для досягнення спільної мети, використовуючи для ділових (службових) комунікацій винятково сучасні інформаційно-комунікаційні засоби;

дані – інформація, яка подана у формі, придатній для її оброблення електронними засобами;

демократія – форма організації суспільства, його державно-політичного устрою, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади, послідовному здійсненню принципу рівності та свободи людей, їх реальної участі в управлінні справами держави і суспільства;

державна політика інформатизації – сукупність напрямів і способів діяльності держави для створення, зміцнення та сприяння нормативно-правового, методичного, науково-технічного, організаційного, фінансового та матеріально-технічного, захисного (оборонного) забезпечення та встановлення загальнодержавних пріоритетів розвитку інформаційного середовища і створення умов переходу до інформаційного суспільства;

Довірчий список – перелік кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та інформації про послуги, що ними надаються;

документ – матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі;

електронна демократія – форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень;

електронна готовність – здатність до використання інформаційно-комунікаційних технологій, яка залежить від ресурсів, компетенцій, інфраструктури, нормативно-правового забезпечення;

електронна петиція – колективне звернення в електронній формі у вигляді тексту скарги (протесту) та/або пропозиції, на яку адресат (суб'єкт владних повноважень) публічно оголошує про свою позицію щодо згоди чи незгоди по суті петиції, інформує про аргументи у разі незгоди та організовує спільну з авторами та їх прихильниками роботу з розроблення та втілення

плану реалізації петиції у разі згоди;

електронна демократія (e-демократія) – форма демократії, що забезпечує електронну підтримку демократичних інститутів і процесів, заснована на використанні можливостей ІКТ, передбачає широку та активну участь громадян і бізнесу у вирішенні суспільно важливих питань, а також залучення їх до процесу публічного управління;

електронна участь – забезпечення права участі громадян і представників громадянського суспільства за їх власною ініціативою у розвитку самоврядування, формуванні та реалізації державної політики, її моніторингу та оцінці, у процесах прийняття рішень, що передбачає двосторонню електронну взаємодію суб'єктів владних повноважень і громадянського суспільства із застосуванням відповідних інформаційно-комунікаційних технологій та кібернетичного простору за прозорими процедурами;

електронне голосування – голосування з будь-якого публічного питання, зокрема участь в опитуваннях, виборах, референдумах, що передбачає використання електронних засобів для ідентифікації та підрахунку голосів;

електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

електронне урядування (e-урядування) – спосіб організації публічної влади, взаємодії органів влади, громадян та бізнесу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій при наданні публічних послуг та прийнятті управлінських рішень;

електронний уряд – модель державного управління, що заснована на використанні сучасних ІКТ з метою підвищення ефективності та прозорості органів влади, встановлення ефективного громадського контролю над нею;

електронне місто – це форма організації життєдіяльності (функціонування) міста з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що включає в себе такі основні складові: електронну адміністрацію, електронну участь, електронну інфраструктуру та електронні послуги;

електронний регіон – єдина інфраструктура автоматизованої інформаційної системи міжвідомчої взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування області з громадянами та суб'єктами господарювання на основі активного використання інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення європейських стандартів якості

надання електронних адміністративних послуг, відкритості та прозорості влади для громадян та суб'єктів господарювання;

електронне звернення – письмове звернення, надіслане з використанням Інтернету, електронних засобів зв'язку;

електронні консультації – форма публічних консультацій, що передбачає, зокрема, оприлюднення проектів актів органів державної влади або питань, що потребують вирішення, для отримання пропозицій та зауважень;

електронний плебісцит – форма консультаційного застосування шляхом інформаційно–комунікаційних технологій та електронних засобів, що мають рекомендаційний характер для органів державної влади;

електронний референдум – всеукраїнський або місцевий референдум з використанням інформаційно–комунікаційних технологій, електронних засобів для прийняття громадянами рішень з важливих справ держави та суспільства на загальнодержавному та місцевому рівні;

електронна довірча послуга – послуга, яка надається для забезпечення електронної взаємодії двох або більше суб'єктів, які довіряють надавачу електронних довірчих послуг щодо надання такої послуги;

електронна ідентифікація – процедура використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які однозначно визначають фізичну, юридичну особу або представника юридичної особи;

електронна печатка – електронні дані, які додаються створювачем електронної печатки до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються для визначення походження та перевірки цілісності пов'язаних електронних даних;

електронна позначка часу – електронні дані, які пов'язують інші електронні дані з конкретним моментом часу для засвідчення наявності цих електронних даних на цей момент часу;

електронна послуга – будь-яка послуга, що надається через інформаційно–телекомунікаційну систему;

електронна адміністративна послуга – адміністративна послуга, що надається суб'єкту звернення в електронній формі за допомогою інформаційно–комунікаційних технологій;

електронний підпис – електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис;

електронні дані – будь-яка інформація в електронній формі;

засвідчення чинності відкритого ключа – процедура формування сертифіката відкритого ключа;

засіб електронного підпису чи печатки – апаратно-програмний або

апаратний пристрій чи програмне забезпечення, які використовуються для створення та/або перевірки електронного підпису чи печатки;

засіб електронної ідентифікації – носій інформації, який містить ідентифікаційні дані особи і використовується для автентифікації особи під час надання та/або отримання електронних послуг;

засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки – апаратно-програмний або апаратний пристрій чи програмне забезпечення, які реалізують криптографічні алгоритми генерації пар ключів та/або створення кваліфікованого електронного підпису чи печатки, та/або перевірки кваліфікованого електронного підпису чи печатки, та/або зберігання особистого ключа кваліфікованого електронного підпису чи печатки, який відповідає вимогам законодавства;

засіб удосконаленого електронного підпису чи печатки – апаратно-програмний або апаратний пристрій чи програмне забезпечення, які реалізують криптографічні алгоритми генерації пар ключів та/або створення удосконаленого електронного підпису чи печатки, та/або перевірки удосконаленого електронного підпису чи печатки, та/або зберігання особистого ключа удосконаленого електронного підпису чи печатки;

захист інформації – сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї;

індекс (субіндекс) – як правило, інтегральна оцінка, що утворюється через набір індикаторів за допомогою арифметичних або інших операцій;

індикатор – показник, що описує певну властивість, характеристику (стану) країни, регіону, іншої системи та використовується для оцінки цієї властивості, що, в тому числі, дозволяє судити про її інші властивості, недоступні для безпосереднього дослідження. Іноді використовуються поняття субіндикаторів;

ідентифікаційні дані особи – унікальний набір даних, який дає змогу однозначно встановити фізичну, юридичну особу або представника юридичної особи;

ідентифікація особи – процедура використання ідентифікаційних даних особи з документів, створених на матеріальних носіях, та/або електронних даних, в результаті виконання якої забезпечується однозначне встановлення фізичної, юридичної особи або представника юридичної особи;

інструменти електронної демократії – засоби для забезпечення формування та реалізації державної політики, розвитку самоврядування шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах;

інтероперабельність – технологічна сумісність технічних рішень, що використовуються під час надання електронних послуг, та їх здатність взаємодіяти між собою;

інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді;

інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки;

інформаційно–комунікаційні технології – сукупність уніфікованих технологій, що інтегруються з телекомунікаціями (телефонні лінії та бездротові з'єднання), комп'ютерами, програмним забезпеченням, накопичувальними та аудіовізуальними системами, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію;

інформаційний ресурс – сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо);

інформаційне суспільство – концепція постіндустріального суспільства; нова історична фаза розвитку цивілізації, у якій головними продуктами виробництва є інформація та знання;

кваліфікована електронна печатка – удосконалена електронна печатка, яка створюється з використанням засобу кваліфікованої електронної печатки і базується на кваліфікованому сертифікаті електронної печатки;

кваліфікований електронний підпис – удосконалений електронний підпис, який створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа;

кваліфікований надавач електронних довірчих послуг – юридична особа незалежно від організаційно–правової форми та форми власності, фізична особа – підприємець, яка надає одну або більше електронних довірчих послуг, діяльність якої відповідає вимогам цього Закону та відомості про яку внесені до Довірчого списку;

кваліфікований сертифікат відкритого ключа – сертифікат відкритого ключа, який видається кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг, засвідчувальним центром або центральним засвідчувальним органом і відповідає вимогам цього законодавства;

компрометація особистого ключа – будь-яка подія, що призвела або

може призвести до несанкціонованого доступу до особистого ключа;

користувачі електронних довірчих послуг – підписувачі, створювачі електронних печаток, відправники та отримувачі електронних даних, інші фізичні та юридичні особи, які отримують електронні довірчі послуги у надавачів таких послуг;

надавач електронних довірчих послуг – юридична особа незалежно від організаційно–правової форми та форми власності, фізична особа – підприємець, яка надає одну або більше електронних довірчих послуг;

обов'язковий реквізит електронного документа – обов'язкові дані в електронному документі, без яких він не може бути підставою для його обліку і не матиме юридичної сили;

особистий ключ – параметр алгоритму асиметричного криптографічного перетворення, який використовується як унікальні електронні дані для створення електронного підпису чи печатки, доступний тільки підписувачу чи створювачу електронної печатки, а також у цілях, визначених стандартами для кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів;

пара ключів – особистий та відповідний йому відкритий ключі, що є взаємопов'язаними параметрами алгоритму асиметричного криптографічного перетворення;

перевірка – процес засвідчення справжності і підтвердження того, що електронний підпис чи печатка є дійсними;

петиція – колективне прохання, що подається до органів державної влади або органів місцевого самоврядування в письмовому вигляді;

підзвітність громадянину – наявність правил, норм і механізму для відкритого доступу громадянам щодо діяльності суб'єктів владних повноважень;

поновлення сертифіката відкритого ключа – відновлення чинності попередньо заблокованого сертифіката відкритого ключа;

посередник – фізична або юридична особа, яка в установленому законодавством порядку здійснює приймання, передавання (доставку), зберігання, перевірку цілісності електронних документів для задоволення власних потреб або надає відповідні послуги за дорученням інших суб'єктів електронного документообігу;

програмно–технічний комплекс, що використовується під час надання електронних довірчих послуг (програмно-технічний комплекс), – апаратні, апаратно-програмні та програмні засоби, що забезпечують виконання функцій, пов'язаних з наданням електронних довірчих послуг;

публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в

процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації;

публічна адміністрація – сукупність державних і недержавних суб'єктів публічної влади та інших інституцій, підпорядкованих політичній владі, що забезпечують виконання законів, здійснюють публічно-управлінські функції та надають публічні послуги фізичним та юридичним особам. Ключовими структурними елементами публічної адміністрації є: органи виконавчої влади; виконавчі органи місцевого самоврядування;

публічне адміністрування – вид організаційно-розпорядчої діяльності, спрямованої на підготовку та реалізацію державно-управлінських рішень, здійснення адміністративних процедур, надання адміністративних послуг населенню;

публічне управління – це один із видів діяльності держави, сутністю якого є здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень державної влади та місцевого самоврядування з метою динамічного розвитку держави, її окремих територій і громад, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод;

реєстр чинних, блокованих та скасованих сертифікатів відкритих ключів – електронна база даних, в якій містяться відомості про сертифікати відкритих ключів, сформовані надавачем електронних довірчих послуг, засвідчувальним центром або центральним засвідчувальним органом, їх статус та списки відкликаних сертифікатів відкритих ключів;

реєстрована електронна доставка – послуга, яка дає змогу передавати електронні дані між третіми сторонами за допомогою електронних засобів, засвідчувати обробку переданих електронних даних, у тому числі підтверджувати відправлення та отримання електронних даних, та захистити відправлені електронні дані від втрати, крадіжки, пошкодження або несанкціонованих змін;

самопідписаний сертифікат відкритого ключа – сертифікат відкритого ключа, який формується центральним засвідчувальним органом або засвідчувальним центром з використанням особистого ключа центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру;

сертифікат відкритого ключа – електронний документ, який засвідчує належність відкритого ключа фізичній або юридичній особі, підтверджує її ідентифікаційні дані та/або надає можливість здійснити автентифікацію веб-сайту;

система електронних закупівель – це використання електронних засобів

на кожному етапі закупівельного процесу – від визначення вимог, подання пропозицій до здійснення платежів та потенційного управління контрактами;

скасування сертифіката відкритого ключа – зупинення чинності сертифіката відкритого ключа;

створювач електронної печатки – юридична особа, яка створює електронну печатку;

суб'єкт владних повноважень – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт, що здійснює владні управлінські функції відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень;

суб'єкти електронного документообігу – автор, підписувач, адресат та посередник, які набувають передбачених законом або договором прав і обов'язків у процесі електронного документообігу;

суб'єкт звернення – фізична особа, юридична особа, яка звертається за отриманням адміністративних послуг;

суб'єкт надання адміністративної послуги – орган виконавчої влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги;

суспільство знань – суспільство сталого та динамічного розвитку, в якому знання є визначальним фактором успіху в будь-якій сфері, існує постійний попит в нових знаннях, необхідних для створення конкурентоспроможних видів продукції та послуг, ефективно функціонують системи виробництва та передачі знань і забезпечується їх взаємодія з системами виробництва матеріальних продуктів;

схема електронної ідентифікації – система електронної ідентифікації, в якій засоби електронної ідентифікації видаються фізичним, юридичним особам та представникам юридичних осіб;

технологічна нейтральність національних технічних рішень – невтручання органів, що здійснюють державне регулювання у сфері електронних довірчих послуг, у процес розроблення програмно-технічних комплексів, засобів електронного підпису чи печатки та засобів криптографічного захисту інформації, який не перешкоджатиме досягненню інтероперабельності між ними;

центр надання адміністративних послуг – це постійно діючий робочий орган або структурний підрозділ виконавчого органу міської, селищної ради або Київської, Севастопольської міської державної адміністрації, районної, районної у містах Києві, Севастополі державної адміністрації, в якому

надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг;

удосконалена електронна печатка – електронна печатка, створена за результатом криптографічного перетворення електронних даних, з якими пов'язана ця електронна печатка, з використанням засобу удосконаленої електронної печатки та особистого ключа, однозначно пов'язаного із створювачем електронної печатки, і який дає змогу здійснити електронну ідентифікацію створювача електронної печатки та виявити порушення цілісності електронних даних, з якими пов'язана ця електронна печатка;

удосконалений електронний підпис – електронний підпис, створений за результатом криптографічного перетворення електронних даних, з якими пов'язаний цей електронний підпис, з використанням засобу удосконаленого електронного підпису та особистого ключа, однозначно пов'язаного з підписувачем, і який дає змогу здійснити електронну ідентифікацію підписувача та виявити порушення цілісності електронних даних, з якими пов'язаний цей електронний підпис;

участь – долучення громадян і представників громадянського суспільства за власною ініціативою до розвитку самоврядування, формування та реалізації державної політики, а також її моніторингу та оцінки, що передбачає двосторонню взаємодію суб'єктів владних повноважень і громадян, розгляд та/або врахування отриманих пропозицій за прозорими процедурами

Рекомендована література

1. Барікова А. А. Електронна держава : нова ефективність урядування. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 224 с.
2. Грицяк Н. В., Соловйов С. Г. Електронна демократія : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2015. 66 с.
3. Електронна демократія: Біла книга державної політики. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/02/Elektronna-demokratiya.pdf>.
4. Електронне урядування : підручник / В. П. Горбулін та ін. Київ : НАДУ, 2014.
5. Зелена книга державної політики у сфері електронного урядування. URL: <http://e-zakon.org/greenbook/>.
6. Клімушин П. С., Серенок А. О. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. 312 с.
7. Концепція розвитку системи електронних послуг в Україні : розпорядження КМУ від 16 листопада 2016 р. № 918-р. URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=1372>.
8. Концепція розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження КМУ від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>.
9. Концепція розвитку електронної демократії в Україні: Розпорядження КМУ від 8 листопада 2017 р. № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-p>.
10. Павлишин З. Я. Електронне урядування як інструмент модернізації державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 24. С. 119-124. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6450&i=21>. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.24.119.
11. План заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019–2020 роки : Розпорядження КМУ від 12 червня 2019 р. № 405-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405-2019-p>.
12. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
13. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 75/98–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.
14. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>.
15. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон

України від 22.05.2003 № 851–IV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15).

16. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 року № 1160–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.

17. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 № 1280–IV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15).

18. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007 № 537–V. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16).

19. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939–VI. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17.

20. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 № 5203–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

21. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5-2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

22. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155–VIII. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19).

23. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 01.01.2018 № 5492-VI. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17).

24. Соломко Ю. Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та напрями розвитку. *Ефективність державного управління*. 2018. 2 (55). Ч. 1 URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_55/fail/16.pdf.

25. Стародубцев А. Звернення громадян як засіб забезпечення законності діяльності публічної адміністрації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Право», (23), 75-79. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/9688>.

26. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Ч. 3: Електронна демократія: основи та стратегії реалізації / Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, І.Б. Жилияєв. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 84 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/3685>.

27. Arvo Ott, Fergus Hanson and Jelizaveta Krenjova. Introducing integrated e-government in Australia. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/E-Gov%20Report.pdf>.

28. Digital Government Factsheet 2019: Lithuania: [URL:https://joinup](https://joinup).

ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/Digital_Government_Factsheets_Lithuania_2019_0.pdf.

29. E-merging for E-Government: Citizen Orientation, Policy Making, Local Governance and ICT Use. URL: https://books.google.com.ua/books?id=XPn0DwAAQBAJ&dq=sidney+e+governance&hl=ru&source=gbs_navlinks_s.

30. E-Government: Information, Technology, and Transformation: Information, Technology, and Transformation. URL: https://books.google.com.ua/books?id=isMqBwAAQBAJ&dq=sidney+e+governance&hl=ru&source=gbs_navlinks_s.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство цифрової трансформації України : сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/>.

2. Європейський портал відкритих даних : website. URL: europeandataportal.eu.

3. Урядовий портал : сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/services>.

4. City of Sydney : website. URL: <https://www.cityofsydney.nsw.gov.au/>.

5. eGovernment Switzerland : website. URL: <https://www.egovernment.ch/de/>.

6. E-Government Gateway. Administrative and public e-services : website. <https://www.epaslaugos.lt/portal/en//>.

ЗМІСТ

Передмова	3
Методичні вказівки щодо семінарських (практичних) занять з дисципліни	5
Модуль 1. Концептуальні засади та державна політика електронного урядування	5
Тема 1. Концептуальні засади електронного урядування. Основи електронної демократії	4
Тема 2. Електронне урядування. Основи та стратегії реалізації	7
Тема 3. Електронна демократія. Основи та стратегії реалізації	10
Тема 4. Публічна політика та управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування	13
Модуль 2. Впровадження електронного урядування	17
Тема 5. Інструменти електронного урядування та електронної демократії	17
Тема 6. Моніторинг, оцінювання та прогнозування розвитку системи електронного урядування	20
Тема 7. Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях	23
Тема 8. Електронні послуги	27
Тема 9. Доступ до публічної інформації	30
Тема 10. Захист інформації в системах електронного урядування	34
Тестові завдання	38
Термінологічний словник	52
Рекомендована література	62

Навчальне видання

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ

Методичні рекомендації

Укладач: **Павлюк** Світлана Іванівна

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Ум. – друк. арк.4,0
Тираж 5прим.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, буд. 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.